

HISTORICKO-GEOGRAFICKÉ SÚVISLOSTI VZNIKU A EXISTENCIE VOJNOVÉHO CINTORÍNA V MANILE (FILIPÍNY)

HISTORICAL-GEOGRAPHICAL CONTEXT OF ESTABLISHMENT AND EXISTENCE
OF THE WAR CEMETERY IN MANILA (THE PHILIPPINES)

Anton Fogaš, Juliana Krokusová¹

Anton Fogaš je odborným asistentom na Katedre geografie a aplikovanej geoinformatiky Prešovskej univerzity. Vo svojej vedecko-výskumnej práci sa venuje problematike regionálnej geografie kontinentov a svetadielov, geografii kultúr a civilizácií a politickej geografii.

Anton Fogaš is a research assistant at the Department of Geography and Applied Geoinformatics University of Prešov. In his research work he deals with problems of regional geography of continents, geography of cultures and civilizations and political geography.

Juliana Krokusová pôsobí ako vedecká pracovníčka na Katedre geografie a aplikovanej geoinformatiky Prešovskej univerzity. Vo svojej vedecko-výskumnej práci sa venuje predovšetkým antropogénnej geomorfológii, skúma banské a priemyselné formy reliéfu a ich vplyv na životné prostredie. V poslednom období sa zameriava na výskum pohrebných a vojenských foriem reliéfu.

Juliana Krokusová acts as a researcher at the Department of Geography and Applied Geoinformatics University of Prešov. In her research work, she focuses mainly on anthropogenic geomorphology, examining of mining and industrial relief forms and their impact on the environment. Recently, she focuses on the research of funeral and military landforms.

Abstract

The aim of the paper is to highlight the issue of the war cemeteries. War cemeteries present an integral part of the military events and military area. Each of the war cemeteries binds an interesting and instructive history. Each one has its own unique story. War cemeteries are

---

¹ Adresa pracoviska: Katedra geografie a aplikovanej geoinformatiky, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita, Ulica 17. novembra 1, 080 01 Prešov
E-mail: anton.fogas@unipo.sk, juliana.krokusova@gmail.com

both sensitive and controversial topic of post-war agreements. They have been reflected primarily in terms of military, historical and geopolitical point of view. In this paper we present a new perspective on the war cemeteries as anthropogenic forms of relief and as an object of tourism. In the empirical part we focused on the American war cemetery in the Philippines, on its specifics and we elaborated it in historical and geographical context of the Pacific War.

Key words: war cemetery, Pacific War, Manila, anthropogenic landform

Abstrakt

Cieľom príspevku je poukázať na problematiku vojnových cintorínov. Vojnové cintoríny sú neoddeliteľnou súčasťou vojenských udalostí a vojenského priestoru. S každým vojnovým cintorínom sa viaže zaujímavá a poučná história. Každý z nich má svoj individuálny príbeh. Zároveň sú citlivou a kontroverznou témou povojnových dohôd. Doposiaľ boli reflektované predovšetkým z pohľadu vojenského, historického a geopolitického. V príspevku prezentujeme aj nový pohľad na vojnové cintoríny ako antropogénnu formu reliéfu a ako objekt cestovného ruchu. V empirickej časti sme sa zamerali na americký vojnový cintorín na Filipínach, na jeho špecifiká a rozpracovali ho v kontexte historicko-geografických súvislostí vojny v Pacifiku.

Kľúčové slová: vojnový cintorín, vojna v Pacifiku, Manila, antropogénna forma reliéfu

„Dôkazom veľkosti národa je aj to, či sa dokáže postarať o hroby padlých, víťazov aj porazených“

Úvod

S históriou ľudstva sú späté vojnové udalosti a ozbrojené konflikty. Tak ako sa vyvíjalo ľudstvo, tak sa menil aj ich časový a priestorový rozsah a taktika boja. Za najtragickejšie môžeme zatiaľ považovať 20. storočie, a to v dôsledku ničivého rozsahu obidvoch svetových vojen. Z hľadiska počtu obetí a geopolitického záberu najničivejšou bola práve druhá svetová vojna. Štáty, ktoré sa jej priamo alebo nepriamo zúčastnili majú na svojom území vojnové cintoríny, na ktorých sú pochovaní vlastní vojaci ale i nepriatelia.

Spojené štáty americké mali počas druhej svetovej vojny špecifickú pozíciu, ich územie vojna priamo nezasiahla. Neboli zničené mestá, infraštruktúra a netrpelo civilné obyvateľstvo. Posledná vojna, ktorej tragické dôsledky zažili na svojom území bola Americká občianska vojna alebo viac známa ako vojna Severu proti Juhu, ktorá prebiehala v rokoch 1861-1865. Spojené štáty spočiatku sledovali vojnové udalosti s istým odstupom. Všetko zmenil neočakávaný útok na americkú námornú základňu Pearl Harbor na Havaji uskutočnený Japonským cisárskym námorníctvom 7. decembra 1941. Tento úder, ktorý dodnes označujú ako „deň hanby“ viedol k tomu, že USA vypovedalo vojnu Japonsku a aktívne sa zapojilo do druhej svetovej vojny. Američania svojou účasťou na vojne výrazne pomohli zvrátiť udalosti a dopomohli k víťazstvu spojencov. Zasiahli do bojov hlavne na západnom fronte a vo vojne v Tichomorí.

Vojna v Pacifiku alebo vojna v Tichomorí bola dôležitou časťou druhej svetovej vojny, prebiehali tu ťažké boje na súši, vo vzduchu ale i na otvorenom mori. Padlo tu skoro osem miliónov vojakov na obidvoch stranách, nehovoriac o ďalších tisícoch nezvestných a zranených, obrovské obete boli aj v radoch civilného obyvateľstva. Vzhľadom na vysoký počet obetí bol zriadený národný cintorín v Honolulu na Havaji (The National Memorial Cemetery of the Pacific) a mimo americkú pôdu americký vojnový cintorín na Filipínach (Manila American Cemetery and Memorial).

1 Teoretické východiská definovania cintorínov

1.1 Cintorín z pohľadu antropogénnej geomorfológie

Pre kresťanov, židov a moslimov je typické pochovávanie mŕtvych do hrobov, lokalizovaných na územiach špeciálne k tomuto účelu vyčlenených, ktoré sa nazývajú cintoríny (Matlovič 2001). Cintorín predstavuje antropogénnu formu, t. z. formu umelo vytvorenú človekom za účelom pochovávania mŕtvych. Z priestorového hľadiska ide o plošnú formu, ktorá vo vzťahu k povrchu má povrchovú aj podzemnú časť (Čech-Krokusová 2013). Z hľadiska geneticko-morfologickej klasifikácie antropogénnych foriem cintoríny radíme k pohrebným antropogénnym formám krajiny (Zapletal 1969). Vojnové cintoríny sú špecifické a z hľadiska tejto morfologicko-genetickej klasifikácie majú interdisciplinárny charakter, preto patria k pohrebným (funebrálnym), ale i vojenským (militárnym) formám krajiny.

Vojnový cintorín predstavuje antropogénnu formu, ktorá primárne plní pohrebnú funkciu (pochovanie zomrelého, resp. padlého vojaka). Na vojnových cintorínoch sú pochovaní vojaci, vojenský dôstojníci, velitelia, hrdinovia, ale i významné politické osobnosti a prezidenti. Pre vojnové cintoríny je typická jednoduchosť a jednotnosť náhrobných kameňov a vopred premyslená priestorová štruktúra cintorína, čím sa líšia od bežných civilných cintorínov, ktoré nepôsobia tak jednotným dojmom. Na vojnových cintorínoch sa nachádzajú aj pamätníky významných osobností, generálov a hrdinov a taktiež pamätníky padlým, ktorí zahynuli pri významných vojenských útokoch a udalostiach.

1.2 Cintorín z pohľadu nekrogeografie

Z pohľadu nekrogeografie sú cintoríny zdrojom geografických, biografických, historických informácií a objektom geografického výskumu. Zohrávajú dôležitú úlohu v umení a kultúre. Poskytujú demografické údaje o minulosti miesta a o jeho obyvateľoch. Zachytávajú informácie o vojnových udalostiach, epidémiách a sú odrazom histórie miest a obcí.

Cintoríny sú často vnímané len ako osobitné miesto slúžiace na pochovávanie mŕtvych. Lenže pre mnohých ľudí majú cintoríny aj iné funkcie a významy. Cintoríny sú výraznou súčasťou kultúrneho dedičstva. Na cintoríne sa spája hmotný kultúrny a historický odkaz, ktoré predstavujú náhrobky, symboly a nápisy s duchovným odkazom. Vzniká tak špecifická atmosféra odrážajúca kultúru miestnych obyvateľov. Vnímanie smrti, spôsob pochovávania, rituály a tradície spojené s pohrebom, vzhľad cintorína a legislatívne a ekonomické súvislosti

pochovávaní patria k javom, ktoré sa líšia v priestore a čase. Charakter cintorína ovplyvňujú fyzicko-geografické podmienky (reliéf, hydrologické podmienky, fauna a flóra) a lokálne spoločensko-historické podmienky (dejiny a kultúra). Ak má cintorín určité špecifické postavenie, je to dané tým, že sa tam prelínajú hmotné objekty s duchovným odkazom. Hmotnú kultúru tvoria cintoríny obzvlášť prostredníctvom architektúry cintorína. Hroby a cintoríny sú tiež neraz jediným zdrojom poznania veľmi vzdialenej minulosti a poznania života ľudí. Samotný hrob je odrazom pohrebného rituálu. Cintoríny patria tiež k nezanedbateľným zložkám v územnom plánovaní - ochranné pásma, prognózy vývoja a nové vhodné miesta pre cintoríny (Hupková 2008-2009).

Cintoríny môžu poskytovať informácie aj o demografickom vývoji krajiny. Existujú cintoríny, ktoré majú problémy s nedostatkom miesta, iné zase zívajú prázdnotou. Podľa náhrobkov sa dá tiež usúdiť, že sa do obce nesťahujú žiadni noví obyvatelia, pretože väčšina nebohých je pochovávaná do starých rodinných hrobov. Umiestnenie hrobov na cintorínoch poskytuje informácie o religióznom charaktere územia. V silne náboženských oblastiach sú hroby orientované výhradne v smere východ - západ, čo zodpovedá kresťanskému učeniu. V iných oblastiach sa nachádzajú hroby orientované rôznymi smermi. Cintoríny v tradične náboženských oblastiach sú charakteristické vysokým podielom rodinných hrobov, veľkou upravenosťou hrobov a vysokým počtom náhrobných náboženských symbolov. Typický je značne vysoký počet náboženských symbolov na nových hroboch (Hupková 2010).

Aj vojnové cintoríny sú cenným zdrojom informácií. Faktografické údaje nám povedia základné informácie o vojakovi, jeho meno, dátum narodenia a smrti, vojenskú hodnosť, príslušnosť ku konkrétnej armáde, divízii, pluku. Ďalej je tam uvedené v ktorej vojne alebo vojenskej operácii bojoval (napr. Iraq freedom) a aké významné ocenenie dostal (Purple heart). Vzhľad a prvky na náhrobnom kameni nám povedia akého bol vierovyznania, národnosti. Celkový vzhľad, veľkosť, priestorové usporiadanie (segregácia vojakov a dôstojníkov) a stav v akom je udržiavaný cintorín nám napovedia za akých podmienok vznikol. Prítomnosť hromadných hrobov a početnosť hrobov neznámych vojakov nám poukazuje na priebeh a náročnosť vojnových operácií a na sťažené podmienky pochovávaní padlých vojakov.

1.3 Cintorín z pohľadu dark turizmu

Cintoríny a pohrebiská boli súčasťou geografického a turistického priestoru nielen v minulosti, ale aj v súčasnosti. Plnia funkciu cestovného ruchu ako príklad priestoru „prenikania“ a sú obklopené turistickými objektmi a zariadeniami, ktoré šíria priestor „urbanizácie“. Cintoríny sa stali turistickými destináciami pre vzdelávacie a historické výlety. História ukazuje funkčné zmeny starého cintorína od pohrebnej a pamätnej až ku funkciám turistickej a symbolickej. Cintoríny prestali byť periférnymi miestami alebo tabu. Stali sa dôležitou destináciou, ktorá stojí za návštevu a pre niektorých sú miestami, kde trávia svoj voľný čas (Tanaš 2006).

Mnohé vojnové cintoríny a s nimi spojené pamätníky a múzea vojenskej techniky vo svete sú turisticky vyhľadávanou destináciou. Medzi najznámejšie patrí napr. Arlingtonský národný

cintorín, Americký vojnový cintorín v Normandii, vojnový cintorín v Gettysburgu a pod. Čoraz populárnejšie sú poznávacie zájazdy zamerané na vojenskú históriu, napr. Vojnové Francúzsko (Ardeny-Magiotova línia-Verdun-Atlantický val a pláže vylodenia v Normandii).

2 Špecifické črty vojnových cintorínov

Vojnové cintoríny predstavujú určitú kategóriu v rámci cintorínov, majú svoje špecifické znaky, ktorými sa líšia od civilných cintorínov.

2.1 Vzhľad a atmosféra miesta

Vzhľad civilných a vojnových cintorínov je na prvý pohľad odlišný. Pre civilné cintoríny je typická pestrosť každého hrobu, čím sa má vyjadriť jedinečnosť a neopakovateľná osobnosť každého človeka. Typickým znakom vojnových cintorínov je jednota náhrobných kameňov, čím sa výrazne líšia od rôznorodosti a pestrosti civilných cintorínov. Aj vďaka tomu pôsobia vojenské cintoríny tak jednoduchým, usporiadaným a systematickým dojmom. V tom môžeme vidieť istú paralelu, tak ako vojaci za života stoja v radoch v rovnakých uniformách, tak aj po smrti ležia v usporiadaných hroboch s jednotným prevedením náhrobných kameňov. Je to vyjadrenie identifikácie sa človeka s určitou skupinou ľudí a s istým životným poslaním. Vojaci oblečení v uniformách a prináležiaci určitej armáde, dávajú najavo svoju identifikáciu a spolupatričnosť a zároveň ako celok pôsobia veľmi systematickým dojmom. To všetko sa premieta aj do vzhľadu a usporiadania vojnových cintorínov.

Pri vojnových cintorínoch má zmysel hovoriť aj o atmosfére miesta, ktorá na rozdiel od civilných môže byť veľmi diferencovaná. Závisí to od mnohých faktorov. Tvar a úprava hrobov odzrkadľuje národné špecifiká pochovaných vojakov, zvlášť sa to týka najväčších aktérov vojny. Úplne inú atmosféru majú napríklad nemecké, ruské, americké vojnové cintoríny. Vojnové cintoríny sú veľmi citlivou témou vojnových konfliktov, pretože na území štátu sú pochovaní spojenci, ale i nepriatelia, niekedy sú dokonca pochovaní aj vedľa seba na jednom cintoríne.

2.2 Lokalizácia

Vznik a lokalizáciu vojnových cintorínov determinovali úplne iné skutočnosti ako pri civilných cintorínoch. Prítomnosť vojnových cintorínov sa viaže na priestor, ktorý sa spätý s vojenskou aktivitou alebo vojnovými udalosťami. Počas 1. a 2. svetovej vojny vznikali vojnové cintoríny priamo v priestore, ktorý súvisel s vojnou (napr. cintorín pri Verdune, Gettysburgu, Salisbury, vojnové cintoríny v oblasti Duklianskeho priesmyku v Karpatoch). V súčasnosti prebiehajú vojnové konflikty v iných geopolitických a priestorových súvislostiach a pochovávanie padlých vojakov sa už neviaže na bojisko (napr. americký vojaci, ktorí zahynuli počas vojenských operácií v Iraku, Afganistane sú pochovaní v USA).

Lokalizácia vojnových cintorínov:

- a. areály veľkých historických bitiek,
- b. na miestach prechodu vojenských frontov,
- c. na miestach ťažkých bojov a strategických bodov (kóty, priesmyky),
- d. v blízkosti vojenských základní,
- e. v blízkosti vojenských nemocníc, lazaretov a zajateckých táborov,
- f. ako segregovaná časť civilných mestských cintorínov,
- g. ako samostatný vojnový cintorín v rámci mesta,
- h. ako časť veľkých cintorínov, ktoré majú priznaný status národný,
- i. ako segregovaná časť vidieckych cintorínov,
- j. roztrúsené na okrajoch vidieckych obcí alebo v lesoch.

2.3 Uniformita hrobov

Pri náhrobníkoch sa ako materiál najčastejšie používa:

- a. drevo - ide o staršie cintoríny, hlavne z občianskej vojny v USA, v Európe sú vojenské cintoríny prevažne z 1. a 2. svetovej vojny, najčastejšie ide o drevené kríže, v priestore Karpát najčastejším používaným drevom je breza, tieto kríže často neobsahujú údaje o pochovanom,
- b. prírodný kameň - ide o jednoduché hroby, nie honosné mramorové ako sa často stretávame u civilných hrobov, ide o najčastejšie používaný materiál,
- c. betón - betónové kríže sa vyskytujú len obmedzenej miere.

Z hľadiska vizuálneho stvárnenia náhrobných kameňov sa najčastejšie stretávame s týmito tvarmi a motívmi:

a. kríž (drevené, kamenné, s údajmi o pochovanom alebo bez údajov)

Kríž sa najčastejšie vyskytuje nielen na vojenských, ale i civilných cintorínoch. Jeho symbolika má silný náboženský význam, preto kríže sa nachádzajú hlavne tam, kde po religióznej stránke dominuje kresťanstvo.

b. tabuľový kríž (obsahujú údaje o pochovanom)

S tabuľovými krížmi sa najčastejšie stretáme na nemeckých vojnových cintorínoch nielen na území Nemecka, ale aj iných štátov, kde sú pochovaní nemeckí vojaci, ktorí padli počas 2. svetovej vojny.

c. tabuľa (obsahujú údaje o pochovanom)

Tabule môžu mať rôzne prevedenie, najčastejšie majú tvar obdĺžnika, štvorca, kosoštvorca apod. Špecifické a na prvý pohľad hneď identifikovateľné sú náhrobné tabule u moslimských a židovských vojakov.

Obr. 1 - Náhrobné tabule na vojnových hroboch

Zdroj: www.puhkuseestis.ee, www.arlingtoncemetery.net, en.wiki2.org/wiki/Cemetery

Zaujímavé sú aj náhrobné tabule ruských (resp. sovietskych) vojakov), ktoré v duchu zaužívanej ideológie chcú demonštrovať majestátnosť sovietskej (červenej armády) armády, na náhrobných tabuliach sa nachádzajú aj vyobrazenia vojakov vo forme rytín alebo plastík.

Obr. 2 Vojnový cintorín v Medvedevke v Kaliningradskej oblasti.

Zdroj: <http://www.demotix.com>

Obr. 3 Vojnový cintorín vo Vyšnom Komárniku. Zdroj: Krokusová, 2015

d. rôzne tvary s dominantným vojenským motívom

Pre fungovanie armády je typická prísna organizácia a hierarchia, jednoznačnosť a presnosť pokynov, gést a symbolov. Vojenská symbolika je veľmi dômyselná a prepracovaná. Zvlášť na ruských, resp. sovietskych vojnových cintorínoch nie je dominantným symbolom kríž, preferovaným tvarom je hviezda.

Obr. 4 Sovietsky vojnový cintorín v Gdańsku
Zdroj: www.demotix.com

Obr. 5 Vojnový cintorín v Taline
Zdroj: www.demotix.com

2.4 Personálna autenticitosť

Napriek jednotnosti, systematickosti a uniformite si vojnové cintoríny zachovávajú osobnostný ráz, kedy je zachovaná individuálna osobnosť pochovaného vojaka. Aj keď sú náhrobné kamene a kríže jednotné, vyjadrujú individuálne špecifiká. Podľa tvaru, symbolov a špecifických znakov vieme určiť:

a. národnostnú príslušnosť

Počas vojny sa často stáva, že súčasťou jednej armády, jedného pluku sú vojaci rôznych národností, identifikačným znakom pri hrobe môže byť vlajka príslušného štátu.

b. konfesionálnu príslušnosť

Konfesionálna príslušnosť je najčastejším prvkom, ktorý je zdôraznený a najľahšie identifikovateľný v rámci jednotnosti náhrobníkov. Náboženstvo je jedným z najsilnejších elementov spätých s identitou človeka. Každý človek má v sebe hodnoty, za ktoré je ochotný bojovať aj za cenu vlastného života (rodina, viera, vlasť). Vierovyznanie pochovaného vojaka dokážeme identifikovať podľa symbolov. Typickým znakom je kríž, ktorého tvar určuje o aké náboženstvo ide.

Ďalším identifikačným znakom je tvar náhrobného kameňa (napr. náhrobné kamene moslimských vojakov) a religiózne symboly na náhrobných kameňoch.

Obr. 6 Hroby moslimských vojakov
Zdroj: <http://www.chezchiara.com/2010/11>

Obr. 7 Hroby židovských vojakov
Zdroj: www.globalgayz.com

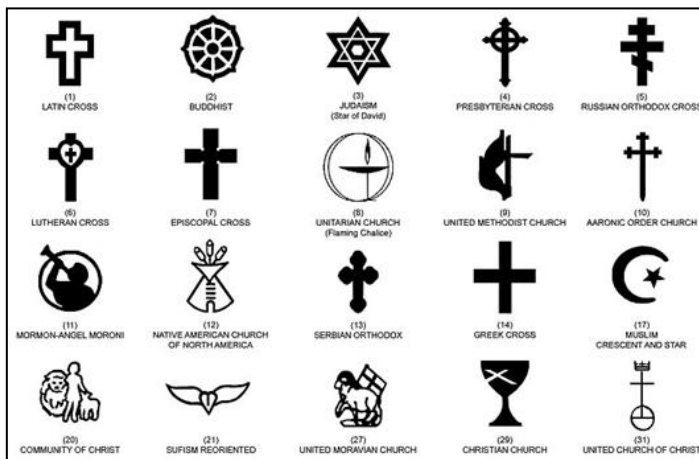

Obr. 8 a, b Vyjadrenie konfesionálnej príslušnosti
Zdroj: www.euro-t-guide.com

Spojené štáty americké majú zriadené Ministerstvo pre záležitosti veteránov (United States Department of Veterans Affairs (VA)), ktoré má na starosti správu cintorínov venovaných špeciálne veteránom. Veľká pozornosť je venovaná práve náhrobným kameňom. Existujú presné pravidlá, ktoré sa venujú ich veľkosti, tvaru, údajom a symbolom. Zvlášť pozornosť je

venovaná religióznym symbolom. VA povoľuje na náhrobných kameňoch iba vládou schválené symboly a značky. Posledná zmena bola v roku 2007, kedy bol schválený nový náboženský symbol.

Obr. 9 Príklady religióznej symboliky na vojnových hrobách amerických vojakov

Zdroj: blog.genealogybank.com

c. vojenskú hodnosť

Armáda má presne definovanú hierarchiu od vojakov, cez dôstojníkov až po najvyšších veliteľov. Údaje o vedeckej hodnosti sa na cintorínoch z 1. svetovej vojny vyskytujú skôr ojedinele, častejšie ich nachádzame na hrobách vojakov padlých v 2. svetovej vojne. Významní veliteľia majú majestátnejšie hroby, ktorých súčasťou sú ich busty, sochy apod.

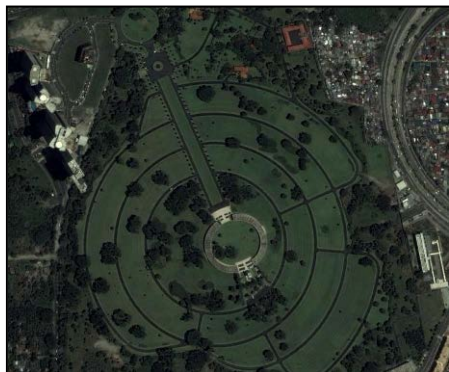
Obr. 10 a, b Hroby veliteľov občianskej vojny

Zdroj: Krokusová

2.5 Priestorová štruktúra

Vojnové cintoríny vznikali za úplne iných podmienok ako civilné. Velitelia bojujúcich vojsk „riešili denne oveľa vážnejšie problémy ako pochovávanie mŕtvych vojakov“, napriek tomu ich telá nenechávali na bojiskách. Keď sa front posunul, o padlých vojakov sa postarali špeciálne vojenské jednotky. Obete bojov zhromaždili na miestach novozaložených vojnových cintorínov, postarali sa o evidenciu padlých, ak bolo treba, nedôstojne pochovaných vojakov z provizórnych plytkých hrobov exhumovali. Napriek tomu, že vojnové cintoríny vznikali za veľmi ťažkých podmienok a mohlo by sa zdať, že sa tomu nevenovala

veľká pozornosť, nie je to pravda. Počas svetových vojen výstavbu vojnových cintorínov zverili skúseným architektom. Ich plány mali svoju logiku. Špeciálne komando dôsledne dbalo aj na estetickú úpravu hrobov, kríže alebo oplotenie robili napríklad vojnoví zajatci, medzi ktorými boli aj zruční majstri rôznych remesiel.

Obr. 11 Manila American Cemetery
Zdroj: <http://www.ussflierproject.com/tags/manila-american-cemetery>

Obr. 12 Normandy American Cemetery & Memorial
Zdroj: <http://www.militaryphotos.net/forums/archive>

2.6 Vojenské pamätníky a vojenská bojová technika

Na civilných cintorínoch okrem hrobov a hrobiek sa v centrálnej časti často nachádza kríž, resp. pamätník, ktorý súvisí s nejakou významnou udalosťou. Na vojnových cintorínoch sa častejšie stretávame s dominantným vojenským pamätníkom, ktorého samotný vzhľad sám o sebe vyjadruje istú symboliku, resp. viacero pamätníkov, ktoré majú pripomínať nejaké významné vojnové udalosti alebo sú špeciálne venované vojakom, ktorí padli pri konkrétnej vojenskej operácii.

Špecifickým znakom vojnových cintorínov je aj to, že ich súčasťou sú často expozície a výstavy vojenskej bojovej techniky, vojenské múzeá, veľké plastiky a súsosia znázorňujúce priebeh bitky, zachované celé areály veľkých historických bitiek, reálne, zrekonštruované alebo umelo vytvorené militárne formy reliéfu - Národný vojenský park v Gettysburgu v USA, Normandia, Verdun, Duklianske bojisko a pod.

2.7 Spoločné (hromadné) hroby a hroby neznámych vojakov

Pri vojnových cintorínoch sa často stretávame s označením *hrob neznámeho vojaka*, kde je pochovaný vojak bez známej identity (neznáma národnosť, konfesijná príslušnosť, príslušnosť k armáde a pod.). Pri rozsiahlych vojenských operáciách a tak početných armádach a stratách na životoch (pri deštruktívnych smrteľných poraneniach vojakov) nebolo možné „zaoberať sa“ identifikáciou každého vojaka a jeho dôstojným pochovaním. Vzhľadom na tieto skutočnosti a charakter priebehu vojny sa s fenoménom hrobu neznámeho vojaka stretávame pomerne často. Vojnové cintoríny v Karpatoch, kde bola väčšina hrobov neznámych vojakov a menší počet zistených vojakov sa upravili tak, že telesné pozostatky neznámych sa uložili do spoločného hrobu a pozostatky známych a zistených vojakov sa uložili do jednotlivých hrobov okolo, tak aby tvorili súmerný celok. Hroby sa pokryjú zeleňou a opatria tabuľkami s názvom: meno a priezvisko, deň narodenia a úmrtia, potom bývalé číslo

hrobu, ak boli tieto hroby číslované. Tým sa plocha pôvodného cintorínu zmenší a jeho udržiavanie nebude tak nákladné. Na takéto cintorín budú uložené a telesné pozostatky z hrobov roztrúsených v okolí a uložene podľa toho, či sú neznámych alebo zistených vojakov (Bystrický 2007).

2.8 Vegetácia a krajinotvorný ráz cintorínov

Z hľadiska umiestnenia vojnových cintorínov v priestore a ich celkového dojmu akým pôsobia v okolitej krajine, môžeme konštatovať, že sú v akomsi predstihu pred civilnými, a sú pre nich vzorom. Vojnové cintoríny v tomto duchu jednoduchosti, premyslenej kompozície a harmónii s okolitou prírodou predstavujú dostávajú akýsi nadčasový rozmer. Samozrejme to platí pri udržiavaných cintorínoch. Dokonale upravené trávniky, výber vegetácie a jej usporiadanie v priestore dokonale harmonizujú toto pietne miesto s okolitou prírodou. Tento trend sa postupne začína uplatňovať aj u civilných cintorínov.

Najvýznamnejší prelom v cintorínskej kultúre Európy bolo otvorenie cintorína Péré Lachaise v Paríži v roku 1807. Cintorín bol navrhnutý ako malebná zvlnená parková krajina a čoskoro sa stal veľmi obľúbeným a vzorom krajinárskych cintorínov v celom svete. V roku 1840 bol v Londýne založený ako arborétum významným záhradníkom Jonom C. Loudonom, Abney Park Cemetery s viac ako 2500 druhmi drevín a stal sa tak aj turistickou atrakciou. V Nemecku v Hamburgu – Ohlsdorfe v roku 1877 vznikol prvý parkový cintorín a dodnes je najväčším parkovým cintorínom v Európe. V severských krajinách boli priaznivé podmienky pre rozvoj lesných cintorínov.

Vegetácia na vojnových cintorínoch je špecifickým identifikačným prvkom, zvlášť to platí u zanedbaných vojnových cintorínoch. V priestore Karpát bolo pravidlom, že na vojnových cintorínoch boli vysadené smreký a po ich obvode hloh. Práve tieto dreviny ešte aj dnes po viac ako deväťdesiatich rokoch nám pomáhajú identifikovať mnohokrát už zabudnuté a neudržiavané lokality (Bystrický 2007).

2.9 Segregácia

Napriek uniformite a jednotnosti sa na vojnových cintorínoch stretávame aj s fenoménom segregácie. Zvlášť je markantnejšia na starších vojnových cintorínoch, kde sú priestorovo oddelené hroby vojakov (sa segregovanú časť môžeme považovať aj časť cintorína, kde sú pochovaní neznámi vojaci) a dôstojníkov a veliteľov. Vyjadrením segregácie je aj vizuálne stvárnenie náhrobných kameňov. Príkladom môže byť rozdielne prevedenie hrobov Únie a Konfederácie počas Občianskej vojny v USA, kde aj po skončení vojny nedošlo k akémusi vnútornému zmiereniu a presadila sa idea rozdielnych hrobov.

Obr. 13 a, b, c Hroby vojakov Konfederácie
Zdroj: www.ad-oskam.nl

Obr. 14 Hroby vojakov Únie
Zdroj: www.nps.gov

3 Vojnové udalosti v Tichomorí v období druhej svetovej vojny

Po skončení prvej svetovej vojny uznali víťazné mocnosti Dohody v „tichosti“ Japonsko ako koloniálnu mocnosť, čím nepriamo podporili rozpínanosť krajiny vychádzajúcej slnka v Ázii. V slovníku japonských politikov a vojenských veliteľov sa častejšie objavovala rétorika spojená s presvedčením dobytia a kultúrneho zjednotenia celého regiónu východnej a juhovýchodnej Ázie pod nadvládou Japonska a o jeho práve na takéto aktivity.

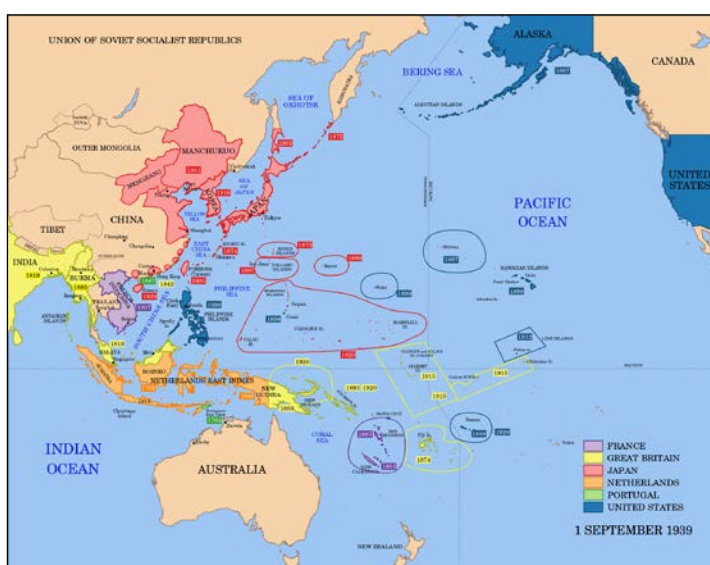
Vojna na Ďalekom východe sa začala v septembri roku 1931, keď Japonsko vpadlo do Mandžuska pod zámienkou jeho oslobodenia spod čínskej nadvlády a zriadilo tu bábkový štát Mandžukuo. Pozadie útoku a obsadenia severovýchodného cípu Číny je ale možné sledovať predovšetkým v snahe získať prístup k výdatným zdrojom nerastných surovín, ktoré mu chýbali, ako aj s demografickým aspektom vysokej hustoty obyvateľstva na japonských ostrovoch, čo by bolo možné vyriešiť „etnickou kolonizáciou“ predmetného územia. V roku 1937 nasledovala rozsiahla japonská invázia do kontinentálnej Číny trvajúca až do skončenia druhej svetovej vojny v roku 1945. Obdobie rokov 1937-1941, pred útokom Japonska na Pearl Harbor (okupácia Číny), je v odbornej literatúre označované termínom druhá čínsko-japonská vojna. Šanghaj, ako najvýznamnejšie politické a ekonomické centrum vtedajšej Číny bol dobytý po ťažkých bojoch a vysokých japonských stratách v decembri roku 1937. Vzápätí nasledovalo obsadenie čínskeho hlavného mesta, Nankingu. Japonská okupácia Ríše strediu prebiehala veľmi kruto až neľudsky. Vyvrcholila práve v hlavnom meste Nankingským masakrom, alebo „znásilnením Nankingu“, ktorému podľa Medzinárodného vojenského tribunálu pre Ďaleký východ (IMTFE) padlo počas šiestich týždňov na prelome rokov 1937 a 1938 v hrozných podmienkach za obeť približne 260 000 civilistov. Niektoré zdroje uvádzajú počty presahujúce 300 000 obetí. Udalosti v Nankingu patria k vôbec najhorším podobám genocídneho násillia v dejinách ľudstva. Invázia Japoncov do Číny prerušila

dokonca aj občiansku vojnu prebiehajúcu od roku 1927 medzi nacionalistami generála Čankajška (1887 – 1975) a komunistami Mao Ce-tunga (1893 – 1976). Po skúsenostiach a úspechoch v Číne sa japonská rozpínanosť zamerala na Mongolsko, kde ale narazila v roku 1939 na tvrdý odpor sovietskych vojsk pod velením generála G. K. Žukova (1896 – 1974). V roku 1941 uzavreli obe krajiny zmluvu o vzájomnom neútočení. ZSSR sa mohol sústrediť na európske bojisko a Japonci sa zamerali na postupné získavanie vplyvu v Tichomorí. Bolo len otázkou času, kedy sa skrižia záujmy USA a Veľkej Británie so záujmami Japonska, či už vo forme kontroly plavebných trás v oblasti juhovýchodnej Ázie alebo kolónií v južnom Pacifiku. Od vpádu Japoncov do Číny v roku 1937 bolo na nich uvalené ekonomické embargo zo strany USA, Veľkej Británie a Holandska, čím sa znížil japonský zahraničný obchod o tri štvrtiny a krajina bola prakticky odrezaná od dodávok ropy. Keďže Japonsku hrozil kolaps, navrhli mu Američania zrušenie embarga pod podmienkou ich odchodu z Číny. Kabinet krajiny pod vedením militantného ministerského predsedu vlády Hideki Tódža (1884 – 1948) a so súhlasom cisára Hirohita (1901 – 1989) sa rozhodol k vojenskému riešeniu. K otvorenému stretu prišlo 7. decembra 1941, keď japonská letecká flotila prekvapivým útokom zničila väčšinu amerických lietadiel na najväčšej americkej vojenskej základni v Tichomorí, Pearl Harbor na Havajských ostrovoch. Pri útoku zahynulo 2 500 Američanov a americké Tichomorské loďstvo utrpelo ťažké straty. Japoncom sa nepodarilo zlikvidovať lietadlové lode, pretože boli v čase útoku na otvorenom mori. 8. decembra 1941 vyhlásili USA a Veľká Británia Japonsku vojnu. Japonské jednotky napadli v ten istý deň aj Filipíny, Malajziu, Borneo a Barmu. Filipíny patrili v minulosti a patria aj v súčasnosti k strategickým oblastiam juhovýchodnej Ázie. V prípade obsadenia súostrovia pozostávajúceho z vyše 7 000 ostrovov by sa rozšíril japonský životný a manérovací priestor, keďže by bolo možné z neho vytvoriť odrazový most k útokom a postupnému obsadeniu dôležitých indonézskych ropných polí. Aj pre Američanov mali Filipíny kľúčovú úlohu v Tichom oceáne, neboli ale dostatočne chránené. Filipínske a americké jednotky pod velením generála Douglasa Mac Arthura (1880 - 1964) boli útokom zaskočené a museli sa stiahnuť na polostrov Bataan, kde bojovali ale nakoniec kapitulovali. Zajatí Američania a Filipínčania (viac ako 70 000 mužov) absolvovali tzv. Bataanský pochod smrti, počas ktorého zahynulo únavou, vyčerpaním, infekčnými chorobami alebo fyzickou likvidáciou japonskými vojakmi až 10 000 zajatcov. Generál Mac Arthur dostal rozkaz ustúpiť do Austrálie, ale sľúbil, že sa vráti a tento sľub aj dodržal. Podobne ako Filipíny dobyli Japonci taktikou blitzkriegu aj Malajziu. Kolaps britskej obrany Malajzie bol považovaný za jednu z najhanebnjších spojeneckých porážok v druhej svetovej vojne. Vrcholom tejto porážky bolo dobytie Singapuru, 15. februára 1942. Do zajatia padlo 130 000 britských, indických, austrálskych a dobrovoľných domorodých vojakov. Na jar 1942 dosiahli Japonci všetky svoje ciele – dobyli Filipíny, Malajziu, Barmu, Holandskú východnú Indiu (Indonéziu) a ďalšie ostrovy v Pacifiku. Vytvoril sa mýtus o japonskej neporaziteľnosti. V nasledujúcich mesiacoch prichádza k prvým otvoreným stretom medzi flotilami oboch zúčastnených strán v Korálovom mori 4.- 8.mája 1942 a pri Midwayských ostrovoch 3.-7. júna 1942. Bitka o Midway znamenala obrat vo vojne v Tichomorí. Japonské námorníctvo prišlo o všetky štyri lietadlové lode. Krajina vychádzajúceho slnka definitívne stratila svoju námornú prevahu v oblasti a jej ďalší postup bol zastavený. To sa odrazilo aj vo fakte, že

americká produkcia lodí a lietadiel predstihla japonskú produkciu. Americké vrchné velenie si uvedomilo možnosť, ale aj nutnosť prechodu do ofenzívy. Veliteľ tichomorského vojnového námorníctva Chester W. Nimitz (1885 – 1966) bol poverený velením námorníctva v celej tichomorskej oceánskej oblasti a generál Douglas Mac Arthur velením pozemných síl v juhozápadnej tichomorskej oblasti. Nasledovali ťažké boje o ostrov Guadalcanal, ktorý patrí ku skupine Šalamúnových ostrovov a na Novej Guinei. 18. apríla 1943 zostrelili americké stíhačky nad Bougainvillovým ostrovom lietadlo, v ktorom cestoval admirál Isoroku Jamamoto (1884 – 1943), veliteľ japonského vojnového loďstva, čo malo za následok otrásenie bojovej morálky japonských ozbrojených síl. Americká stratégia sa opierala o postupné vytlačanie Japoncov od ostrova k ostrovu, od Novej Guinei až do Japonska. Japonci sa snažili o zvrat v námornej bitke vo Filipínskom mori, ale 19.-20. júna 1944 tu utrpeli porážku, ktorou si Američania zabezpečili prevahu aj v oblasti Mariánskych ostrovov. V dôsledku vojenských neúspechov bol premiér Tódžó nútený 18. júla 1944 podať demisiu. Po obsadení ostrova Saipan sa na dolet amerických bombardérov, známych Boeing B-29 Superfortress (superpevnosť) ocitlo hlavné mesto cisárstva, Tokio. 20. októbra 1944 sa na Filipíny vrátil generál Mac Arthur (ostrov Leyte). Tu sa odohrala v nasledujúcich dňoch aj najväčšia námorná bitka všetkých čias o Leytský záliv. Bolo to posledné vzopretie sa Japoncov so všetkými zvyškami svojich námorných síl v Tichomorí. Na oboch stranách bolo do tejto bitky nasadených 545 vojnových lodí, na ktorých bolo viac než 250 000 námorníkov. Japonské námorníctvo utrpelo tak rozsiahle straty, z ktorých sa už do konce vojny nespamätalo. Počas bojov sa potopila jedna z najväčších vojnových lodí sveta Musaši. Okrem materiálnych strát prišli Japonci aj o päť svojich admirálov. Americké námorníctvo získalo definitívnu nadvládu nad Pacifikom. V tejto bitke prišlo k prvému organizovanému nasadeniu lietadiel so samovražednými letcami kamikadze. V januári 1945 sa vylodili americké jednotky na najväčšom filipínskom ostrove Luzon a po mesiac trvajúcich ťažkých bojoch oslobodili 4. marca Manilu, pričom ju prakticky úplne zničili. Dôležitým krokom ku konečnému víťazstvu bolo dobytie ostrova Iwodžima, z ktorého letísk mohli štartovať americké bombardéry k cieľom na japonských ostrovoch. Jedným zo šiestice vojakov, ktorí vztýčili americkú zástavu nad týmto ostrovom, na hore Suribači bol aj seržant Michael Strank, rodák z obce Jarabina pri Starej Ľubovni. Fotografia z tohto aktu sa stala po druhej svetovej vojne najviac reprodukovanou fotografiou sveta. Bombardovanie, ktoré postihlo v nasledujúcich dňoch Tokio a ďalšie japonské mestá mali katastrofálne počty obetí. Pri najväčšom z nich, smerujúcom na hlavné mesto 9. – 10. marca 1945 zahynulo 80 000 ľudí. Porážky na súši aj na mori, ako aj následné zhodenie dvoch atómových bômb na Hirošimu 6. augusta a Nagasaki 9. augusta 1945 znamenali konečnú porážku japonského cisárstva a jeho ambícií stať sa hegemónom nielen v Ázii ale aj v Tichomorí. Záverečný akt bezpodmienečnej kapitulácie podpísaný na palube americkej bojovej lode Missouri v Tokijskom zálive 2. septembra 1945 ukončil všetky vojnové operácie v druhej svetovej vojne.

Boje v Tichomorí si vyžiadali životy 157 938 amerických vojakov, 2 889 nezvestných, neskôr vyhlásených za mŕtvych, 27 465 bolo zajatých, z toho asi 11 007 zahynulo v zajatí. Ďalších 248 316 bolo ranených. Asi pol milióna amerických vojakov prekonal počas služby v Tichomorí maláriu a iné tropické choroby. Zahynulo tiež 52 000 britských vojakov, vrátane

12 000, ktorí zahynuli v japonskom zajatí. Austrália stratila 17 501 mužov a Filipíny 57 000. Padlo tiež 578 obyvateľov Nového Zélandu. ZSSR v bojoch s Japonskom mal 20 797 padlých a nezvestných a 42 428 ranených a chorých. V Indočíne stratili Francúzi asi 5 000 mužov, zahynuli tiež asi 2 milióny civilných obyvateľov. Padlo tiež 300 občanov Mongolska a 5 Mexičanov. Na japonskej strane si boje vyžiadali straty 2 133 915 mŕtvych vojakov. Zahynulo tiež asi 580 000 civilistov. V Kórei si okupácia vyžiadala životy 378 000 ľudí. Padlo tiež 22 000 barmských vojakov a 5 600 Thajčanov a asi 300 thajských civilistov. Celkové straty Spojencov a im spriaznených armád činili 4 440 000 vojakov a 24 000 000 civilistov. Na strane Japonska a ich spojencov boli celkové straty 3 340 000 vojakov a 960 000 civilistov, predovšetkým obetí bombardovania japonských ostrovov vrátane prvého použitia jadrových zbraní v histórii (http://sk.wikipedia.org/wiki/Vojna_v_Pacifiku).

Obr. 15 Rozloženie síl v Tichomorí
Zdroj: www.google.sk/search?q=map+war+pacific

Obr. 16 Mozaiková mapa
Zdroj: Fogaš, A.

4 Americké vojnové cintoríny

Spojené štáty americké venujú pomerne veľkú pozornosť vojnovým cintorínom na svojom vlastnom území, ale i cintorínom, ktoré sa nachádzajú po celom svete, kde bojovali Američania. Ide o cintoríny od čias občianskej vojny, cez svetové vojny až po súčasné vojenské ozbrojené konflikty, v ktorých sú nasadené americké bojové jednotky. Taktiež svoju starostlivosť venujú aj vojnovým veteránom.

4.1 Americký cintorín a pamätník v Manile

Hneď po skončení vojenských operácií v Tichomorí sa začalo s hľadaním vhodného miesta pre padlých vojakov. Keďže počas tvrdých bojov boli v celom Pacifiku mnohokrát narýchlo vytvorené provízorne cintoríny, požiadavka na vytvorenie nového reprezentatívneho miesta trvalého odpočinku bola výsostne aktuálna. V roku 1948 filipínska vláda umožnila USA postaviť cintorín na mieste nazývanom Fort McKinley, lokalizovanom juhozápadne od Manily. Začali sa náročné terénne úpravy pre stavbu cintorína. Cintorín akoby vyrástol „zo

vzduchu“. Kaplnka a polkruhy sú viditeľné v centrálnej časti cintorína ako radiačné pásy jednotlivých hrobov. Podobne ako na všetkých amerických vojnových cintorínoch v zahraničí, aj na Filipínach bolo územie, kde sa nachádza vojnový cintorín darované USA, nepodlieha zdaneniu a nie sú zaň vyberané ani žiadne iné poplatky. Je to suverénne územie USA. V americkej legislatíve sú možné štyri spôsoby uloženia ostatkov tých, čo padli alebo zomreli mimo územia USA v rámci rozhodnutia najbližších príbuzných - repatriácia do USA na pohreb na súkromnom cintoríne; repatriácia do USA na pohreb na národnom cintoríne (napríklad Arlington); pohreb na americkom vojnovom cintoríne v zahraničí, kde môžu byť ostatky uchovávané na dobu neurčitú; vrátenie na miesto, kde boli tieto ostatky nájdené. Jedno z týchto rozhodnutí mali urobiť do 31. decembra 1951 aj najbližší príbuzní vojakov padlých v Tichomorí. Približne 40 % rodín požiadalo, aby ich mŕtvi boli pochovaní na novom americkom vojnovom cintoríne v Manile.

Obr. 17 Vojnový cintorín v lukratívnej manilskej štvrti Makati. Zdroj: Fogaš, A.

Obr. 18 Pohľad na pamätník Zdroj: Fogaš, A.

Americký cintorín a pamätník v Manile rozkladajúci sa na ploche 61,51 ha sa stal najväčším americkým cintorínom mimo územia USA, ktorý je venovaný padlým v druhej svetovej vojne. Je umiestnený v juhovýchodnej časti manilskej štvrte Makati (obr. 17) na viditeľnej plošine obklopený z jednej strany výškovou modernou zástavbou a z druhej otvoreným výhľadom smerom k najväčšiemu filipínskemu jazeru Laguna de Bay a k vzdialeným horstvom. Náhrobné kamene sú usporiadané v 11 plochách, ktoré vytvárajú ucelený kruh. Celý priestor je obklopený tropickou zeleňou v podobe stromov a kríkov.

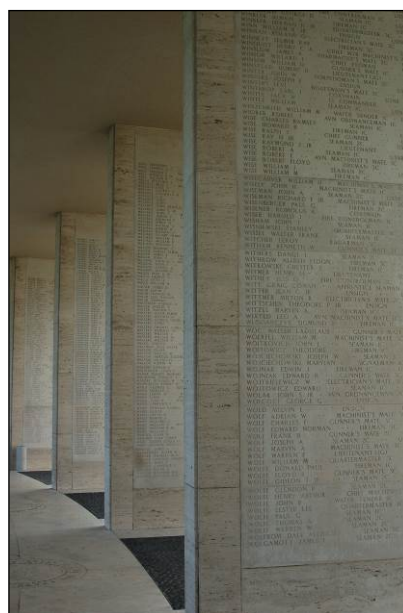
V strednej časti cintorína je biela murovaná budova obohatená o mozaikovú výzdobu. V prednej časti sú na širokej terase umiestnené dve veľké rokovacie sály. Úspechy amerických ozbrojených síl v Pacifiku, Číne, Indii a Barme pripomína dvadsať päť mozaikových máp (obr. 16). V podlahe sú vyobrazené obrysy jednotlivých amerických štátov. 17 100 náhrobných kameňov označuje hroby 17 206 mužov, z toho je 16 434 Američanov a 570 Filipíncov, ktorí prišli o život počas bojových operácií najmä na Filipínach a Novej Guinei. 13 434 náhrobných kameňov označuje hroby konkrétneho, identifikovaného jednotlivca. 3 644 náhrobných kameňov identifikuje pozostatky jednej neidentifikovanej osoby (neznámy), 6 náhrobných kameňov označuje hroby skupiny 28 mužov, ktorých pozostatky nebolo možné rozdeliť na jednotlivcov, 16 náhrobných kameňov označuje hroby skupiny 100 mužov, ktorých pozostatky nebolo možné oddeliť podľa jednotlivcov. Pre

mužov, ktorí zahynuli počas bojových operácií na mori a tam aj odpočívajú, postavili na cintoríne v tvare dvojitého polkruhu útvar s názvom "Tabuľa Nezvestných" (obr. 20). Na týchto obrovských vápencových pilieroch sú zaznamenané mená 36 285 mužov, ktorých pozostatky sú stratené alebo neboli identifikované. Je viac ako pravdepodobné, že niektorí z pozostalých, ktorí sú pochovaní pod „Neznámymi“ sú uvedení aj na „Tabuliach“. Posledný pohreb vojaka premiestneného na cintorín v Manile sa konal v roku 1960.

Obr. 19 Pohľad na vojnové hroby
Zdroj: Fogaš, A.

Obr. 20 Tabuľa nezvestných
Zdroj: Fogaš, A.

Cintorín bol vysvätený 8. decembra 1960, v deň 19. výročia útoku na Manilu. Útok na Manilu sa v skutočnosti odohral asi osem hodín po útoku na Pearl Harbor, ale vzhľadom na to, že oblasťou prechádza medzinárodná dátumová hranica, je zaznamenaný 8. decembra a nie 7. decembra. Na rozdiel od Národného cintorína, kde veteráni a ich rodiny môžu byť pochovaní po skončení činnnej služby alebo v dôchodku, zomreli v palebnej línii alebo z dôvodu iných prirodzených príčin, je cintorín v Manile, podobne ako väčšina vojnových cintorínov v zahraničí, uzatvorený pre ďalšie pohreby. Akékoľvek ľudské pozostatky objavené v Pacifiku, patriace do amerických vojenských zložiek druhej svetovej vojny majú právo byť pochované na tomto cintoríne. Tabule Nezvestných sa v priebehu rokov tiež mierne zmenili. Pri niektorých menách sú rozety, to znamená, že tam bola určená identita dotyčného vojaka (<http://www.abmc.gov/cemeteries-memorials/pacific/manila-american-cemetery#11>).

Záver

Udalosti druhej svetovej vojny, doposiaľ najväčšieho a dufame, že aj posledného vojenského merania síl medzi národmi (takého rozsahu), mali katastrofálne následky v podobe desiatok miliónov stratených životov, ďalších miliónov obetí v podobe fyzicky alebo mentálne narušených osôb, ako aj obrovských materiálnych škôd, ktoré spôsobili zabrzdenie ekonomického vývoja mnohých svetových regiónov. Na druhej strane spôsobili tieto dejinné zvraty rozmach štátov predovšetkým na americkom kontinente (USA, Kanada), ktoré rozbehli

svoj zbrojný program, ale aj priemyselný a stavebný boom na plné obrátky. Práve vojna v Tichomorí bola spúšťačom spomínaného rozvoja, keďže aktivity japonského cisárstva v juhovýchodnej Ázii a severnej časti Pacifiku nenechali nikoho na pochybách, že je na obzore ďalšia mocnosť s ambíciami anektovať rozsiahle oblasti disponujúce nerastnými zdrojmi a ľudským potenciálom. Výsledkom vojny v Pacifiku bolo na jednej strane porazené Japonsko a na druhej strane víťazné mocnosti na čele s USA, ktoré si upevnili svoje pozície v tomto makroregióne sveta a v mnohých ohľadoch ich ešte výrazne posilnili.

„Pamiatkami“ na vojenské operácie v Tichomorí boli a sú tisíce miest skonu vojakov oboch zúčastnených strán. Pietne miesta svojich vojakov si ctí každá kultúrna krajina, USA nevynechávajú. Miestom najväčšieho odpočinku amerických vojakov mimo územia USA je Americký cintorín a pamätník v Manile, kde sú pochovaní konkrétni identifikovaní jednotlivci, ale aj Nezvestní odpočívajúci na rôznych bojiskách, najmä však na dne Tichého oceánu. Z USA sem prichádzajú počas celého roka tisíce rodinných príslušníkov padlých vojakov, ktorí si tak v obrovskej 16 miliónovej Manile uprostred oázy pokoja a ticha pripomínajú životy svojich najbližších.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda: doc. RNDr. Radoslav Klamár, PhD.

Tento príspevok je výstupom v rámci operačného programu Vzdelávanie - názov projektu Akcelerácia rozvoja ľudských zdrojov vo vede a výskume, inovácia a zlepšenie kvality vzdelávacieho procesu, ITMS kód projektu: 26110230069

Použitá literatúra

1. BOS, D. et al. 2015. Geography, military geography, and critical military studies. *Critical Military Studies*, Vol. 1, No. 1, 47 – 60, Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/23337486.2014.963416>
2. BEDNÁRIK, R. 1972. *Cintoríny na Slovensku*. Bratislava: Slovenská akadémia vied, ISBN 71-023-72.
3. BYSTRICKÝ, J. 2007. Prvá svetová vojna – Boje v Karpatoch. In: *Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie*, Humenné: REDOS, s. 29 – 40, ISBN 978-80-969233-5-9.
4. CASTLEDEN, R. 2009. *Konflikty, ktoré zmenily svet*. Brno: Jota, s.r.o., s. 472, ISBN 978-80-7217-659-5.
5. CLAYDEN, A.- WOULDSTRA, J. 2003. *Some European approaches to twentieth-century cemetery design: continental solutions for British dilemmas*. [online]. [cit. 2014-03-03]. Dostupné z: http://www.d.umn.edu/cla/faculty/jhamlin/4960/Lists%20for%20Graveyards/European_approaches.pdf
6. CHORVÁTHOVÁ, E. 2011. Cintorín. In: Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru [online]. [cit. 2014-12-01], Dostupné z: <http://www.ludovakultura.sk/index.php?id=2378>
7. ČECH, Vladimír a Juliana KROKUSOVÁ, 2013. *Antropogénna geomorfológia (antropogénne formy reliéfu)*. Prešov: Fakulta humanitných a prírodných vied PU, s. 179, ISBN 978-80-555-1037-8.
8. ČEJKA, Eduard a RICHTER, Karel 1979. *Historické udalosti – druhá svetová válka. Datová príručka*. Praha: Mladá fronta, s. 520, ISBN 23-116-79.
9. ČURDA, J. 2013. *Druhá svetová válka, II. časť*. In: Živá historie Speciál, 124-130, ISSN 1802-2278.
10. DROBNÁK, M., KORBA, M. a R. TURÍK. 2007. *Cintoríny prvej svetovej vojny v Karpatoch*. Humenné: Redos, ISBN 978-80-969233-3-5.
11. FRANCAVIGLIA, R. V. 1971. The cemetery as an evolving cultural landscape. In: *Annals of the Association of American Geographers*, [online]. [cit. 2013-11-12]. s. 501–509. Dostupné z: http://theiconoclast.typepad.com/documents/sanctums/Richard_Francavigli_Necrogeography.pdf
12. GRAF, A. 1986. Flora und Vegetation der Friedhöfe in Berlín (West). In: *Verhandlungen des Berliner Botanischen Vereins* 5: 1-210. [online]. [cit. 2014-03-01]. Dostupné z: <http://en.wikipedia.org/wiki/Necrosol>.

15. HALAJOVÁ, D. 2012. *Najväčší cintorín sveta*. [online]. [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.pohrebnictvo.sk/najvacsi-cintorin-sveta/>.
16. HUPKOVÁ, M. 2008-2009. Prostředí a kultura českých hřbitovů. In: *Geografické rozhledy*. Vol. 18, Nr. 4, 8-9, ISSN 1210 – 3004.
17. HUPKOVÁ, M. 2010. Pohřbívání a hřbitovy – reflexe kultury českého venkova. In: *Deník veřejné správy*. [online]. [cit. 2014-12-01]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6462396>.
18. KIRCHNER, Karel a Irena SMOLOVÁ. *Základy antropogenní geomorfologie*. Olomouc: Universita Palackého v Olomouci. 2010, ISBN 978-80-244-2376-0.
20. KLUBERT, T. 2009. *Japonsko na ceste k militarizmu. Chronológia najvýznamnejších udalostí*. In: Historická revue, Vol. XX, Nr. 2-3, 118-123, ISSN 1335-6550.
21. KOL. 1980 *Politické dějiny světa v datech I*. Praha: Nakladatelství Svoboda, s. 866, ISBN 25-006-80.
22. KOSIARZ, E. 1984. *Námorné bitky*. Bratislava: Nakladateľstvo Pravda, Naše vojsko, s. 608, ISBN 75-012-84.
23. NOVÁK, M. 2009. *Z Ivodžimy do Arlingtonu*. In: Historická revue, Vol. XX, Nr. 2-3, 86-89, ISSN 1335-6550.
24. LINCÉNYI, M. 2013. Vojnové cintoríny na Slovensku. Evidencia, starostlivosť, správa. In: *Slovenské pohrebništvo*, 3/2013, [online]. [cit. 2015-01-05]. Dostupné z: <http://www.pohrebnictvo.sk/vojnove-cintoriny-na-slovensku/>.
25. MATLOVIČ, R. 2001. *Geografia relígií*. Prešov: Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, ISBN 80-8068-062-0.
26. MIKITA, M. et al. 2005. *Prvá svetová vojna – pozabudnuté cintoríny*. Svidník: RRA, s. 71.
27. SLEPCOV, I. 2003. Vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny na východnom Slovensku. In: *Vojenská história*. č. 7, s. 70 – 86.
28. SLIVKOVÁ, S. 2011. *Návrh internetového web sprievodcu pre cintoríny 1. sv. vojny v okolí Svidníka*. Diplomová práca. Košice: BERG, s. 121.
29. ŠUMICHRAST, P. 2010. Nemecké vojnové hroby na území Slovenskej republiky 2.časť. In: *Vojenská história*. [online] č.4, s. 80–95 [cit. 2013-11-11]. ISSN 1335-3314. Dostupné z: http://www.vhu.sk/data/att/1469_subor.pdf
30. TANASÁ, S. 2004. The cemetery as a Part of the geography of tourism. In: *Turyzm* [online], Vol. 14, Nr.. 2, p. 71-87. [cit. 2014-10-22]. Dostupne z http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/1387/Tanas_Turyzm_en_14-2.pdf?sequence=1
31. TANASÁ, S. 2006. The meaning of deathspace in cultural tourism. In: *Turyzm*. 2006, Vo. 16, Nr.2, p. 145-151.
33. TANASÁ, S. 2008. *Przestrzeń turystyczna cmentarzy. Wstęp do tanataturystyki*. Wydawnictwo UŁ, Łódź, s. 215. ISBN 978-83-7525-193-717.
34. TARLOW, P. E. 2005. Dark Tourism: the appealing „dark“ side od tourism and more. In: M.Novelli ed. *Niche Tourism: Contempora-ry Issues, Trends and Cases*. Oxford: Elsevier, p. 264, ISBN 07506-6133-X.
35. ZAPLETAL, L. 1969. *Úvod do antropogenní geomorfologie I*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
36. WIHBEY, J. 2013. *U.S. military casualties and the costs of war: Iraq, Afghanistan and post-9/11 conflicts*. [online]. [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://journalistsresource.org/studies/government/security-military/us-military-casualty-statistics-costs-war-iraq-afghanistan-post-911#sthash.dS76eujO.dpuf>
37. <http://www.abmc.gov/cemeteries-memorials/pacific/manila-american-cemetery#.VWWI1kag3cs>
38. <http://www.freetoursbyfoot.com/guide-symbols-emblems-arlington-national-cemetery-headstones/>
39. http://sk.wikipedia.org/wiki/Vojna_v_Pacifiku